

Володимир Голуб,
*к. біол. н, доцент кафедри теорії початкового навчання
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини, Україна;*
Надія Голуб,
*к. біол. н, доцент кафедри спеціальної освіти
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини, Україна*

НАСТУПНІСТЬ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мовленнева діяльність займає особливе місце в системі розвитку психічних процесів особистості. Будучи основою мислення і регулятором поведінки, вона виконує соціальну функцію, яка забезпечує адаптацію людини у природному довкіллі. У Базовому компоненті дошкільної освіти та в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті поняття компетентності є ключовим поняттям [1; 3]. Мовленнева компетенція дітей визнана однією з провідних базових характеристик особистості, що формується у процесі її розвитку. На сьогодні поняття «компетентність» та «компетенція» у психолого-педагогічних джерелах не мають однозначного визначення.

О. Пометун зазначає, що компетентність це спеціально структуровані набори знань, умінь навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання [4]. Саме вони дозволяють людині ідентифікувати й розв'язувати, залежно від ситуації проблеми, пов'язані з певною галуззю діяльності. Якщо сфера діяльності, в якій людина відчуває себе компетентною, є достатньо широкою, то йдеться про життєві компетентності. Наразі визначають такі основні показники життєвої компетентності:

- оптимальна для віку модель провідної діяльності;
- форми активності дитини;
- особливості розвитку базових якостей особистості.

У Базовому компоненті дошкільної освіти компетентність розглядається як особистісна, складна, інтегральна характеристика дитини, що свідчить про її достатню обізнаність, умілість, вправність у певному колі питань [1]. Поняття компетентність засвідчує наявність у дитини відповідної інтегрованої особистісної якості; компетенція – вказує на сфери й напрями її прояву; зрілість – бажану й доступну віковій повноту розвитку компетентності (не лише знає, а й уміє, позитивно ставиться, адекватно діє); авторитетність – ступінь визнання компетентності дітей іншими – однолітками та дорослими.

Компетентність має вікові характеристики, які розглядаються як орієнтовні показники розвитку особистості на кожному віковому етапі, базисні

характеристики компетенцій того чи іншого виду діяльності: пізнавальної, мовленнєвої, художньої, музичної, конструкторської тощо.

Базовий компонент мовленнєвого розвитку знань, умінь, навичок дитини є кінцевим результатом розвитку на етапі дошкільного дитинства, комплексною характеристикою мовленнєвої компетентності дитини. А. Богуш вказує, що він виявляється у загальній культурі мовленнєвого спілкування, що є кінцевою метою всієї роботи з розвитку мовлення в дошкільному закладі [2].

Шкільне навчання ставить перед дитиною нові вимоги до її мовлення, уваги, пам'яті. Мовленнєва компетентність учнів оцінюється за рівнем засвоєння дитиною рідної мови як засобу спілкування.

Провідну роль у процесі мовного розвитку у дітей відіграє розвиток зв'язного мовлення, оскільки речення є одиницею мови. Аналіз мовленнєвої діяльності у психології та психолінгвістиці дає змогу виокремити такі її основні види слухання, мовлення, читання та письмо. Мовлення та письмо – це види мовленнєвої діяльності, які пов'язані з усною та писемною формою. Навчання усного та писемного мовлення називається розвитком зв'язного мовлення.

У зв'язку із цим зв'язне мовлення можна розглядати, як процес, мовленнєву діяльність і певний продукт мовленнєвої діяльності.

Найбільш значущим для дітей старшого дошкільного віку є перехід у новий соціальний статус. Перехід від ігрової діяльності до навчальної суттєво впливає на розвиток комунікативної діяльності. Коли дитина вступає до школи, рідна мова нею вже практично засвоєна. Разом з тим під впливом навчання в мовленні дитини відбуваються величезні перетворення. Обумовлені ці перетворення переважно тим, що з приходом дитини в школу рідна мова вперше стає для неї навчальним предметом, а це означає, що дитина вступає в абсолютно нові взаємини з мовою. Навчання у школі ставить перед дитиною нові вимоги до її мовлення, уваги, пам'яті. Мовленнєва компетентність учнів оцінюється за рівнем засвоєння дитиною рідної мови як засобу спілкування.

На уроках природознавства діти збагачують свій словниковий запас, набувають умінь добирати найбільш вдалі вирази, навчаються використовувати синоніми, антоніми, фразеологізми, практикуються у побудові значно складніших синтаксичних конструкцій, ніж ті, які трапляються у повсякденному мовленні.

Отже, одним із найголовніших завдань школи, зокрема її початкової ланки формування умінь змістовно, граматично правильно і стилістично вправно висловлювати думки в різних формах. Професіоналізм педагогів, знання спеціальних методик, використання нових наукових методик, постійна самоосвіта та самовдосконалення є головною запорукою розвитку мовленнєвої компетенції дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти : науковий керівник: А. М. Богуш. (нова редакція) // Дошкільне виховання. 2012. № 7. С. 4.19.
2. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей: сутність та шляхи реалізації / А. Богуш // Дошкільне виховання. – 1999. – № 6. – С. 3.5.

3. Національна доктрина розвитку освіти / Збірник нормативних документів з освіти та виховання / Упоряд. З. М. Онишків. – Тернопіль, Тернопільський національний університет імені Володимира Гнатюка, 2006. – 172 с.

4. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: [бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : «К.І.С.», 2003. – С. 16.25.